

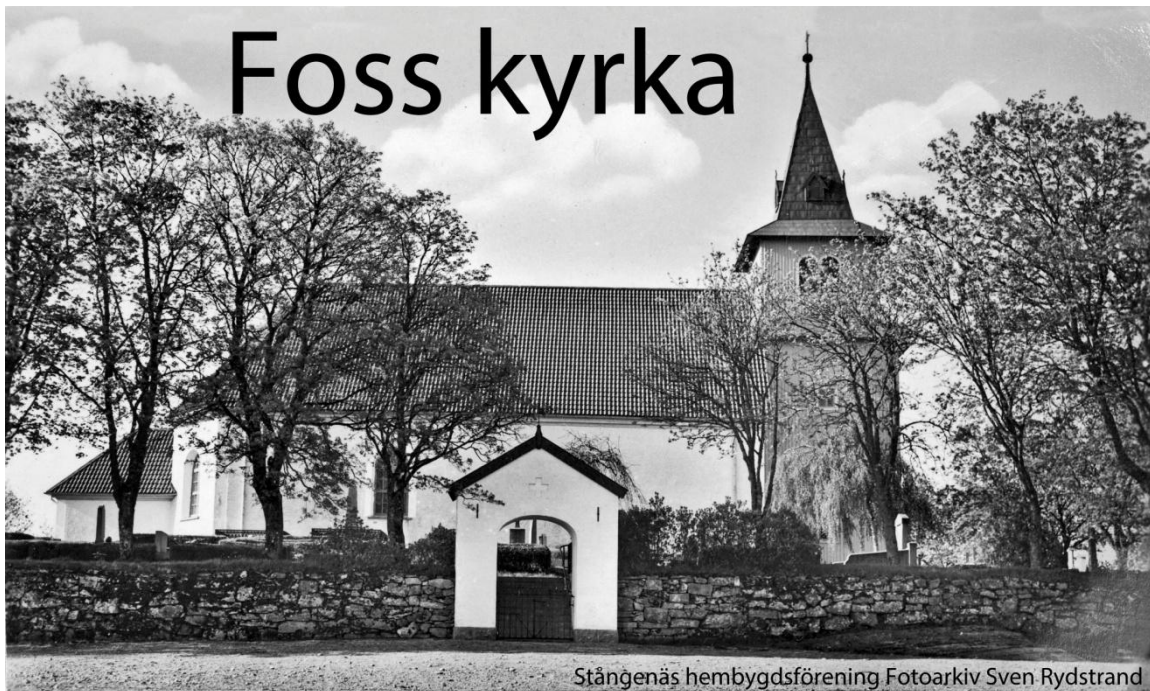
Anna i Dankane

Av Sven Rydstrand

Ur Hällungen 1974

Ja, "Anna i Dankane" kallades hon i dagligt tal bland folket i bygderna, men egentligen hette hon Anna-Britta Carlsdotter, ty så stod det i kyrkoboken. Det sistnämnda namnet kunde ju emellertid vem som helst ha, och knappast någon visste vem man menade, om man använde det. Men "Anna i Dankane" kände nästan alla till åtminstone på Stångenäset och i Tunge härad vid 1900-talets början och några årtionden däromkring. Det var nämligen hon, som vävde huvudkuddar och sålde. Och de dukarna hade ett speciellt vackert mönster, som nu trettio år efter Annas död har blivit uppmärksammat av hemslöjdare och andra experter på vävnader. Man tar fram hennes dukar och beundrar dem, fast det finns inte så värst många kvar. Man väver också nytt efter hennes mönster. Men man vet knappast någonting om denna flitiga kvinna, som vävde så mycket och så fint. Det är kanske därför på tiden att hon får en liten nekrolog, även om hennes levnad visst inte var så särdeles märklig.

I Foss var Anna i Dankane född, och dit gick hon ofta till kyrkan, även sedan hon flyttat till Bro församling.

Först då några rader om hennes härkomst och släkt. Anna-Britta Carlsdotter föddes den 22 oktober år 1847 på Stora Röstorp i Foss socken, Bohuslän. På den gården var fadern, sedermera torparen Carl Olausson, då anställd som arbetare. Föräldrarna flyttade senare till torpet Svinevik under Torreby gods. Fadern var född år 1820 på torpet Myrane under Hede gård i Foss socken. Även hans föräldrar, soldaten Olaus Hederlig och dennes hustru Anna Jacobsdotter, synes ha varit infödda Foss-bor.

Stängens hembygdsförening
Fotoarkiv Sven Rydstrand

Anna i Dankane utanför sin förfallna stuga på 1920 talet.

På mödernet härstammade "Anna i Dankane" från den kända bohuslänska prästsläkten Wingård, som skänkt vårt land så många framstående präster, biskopar och andra stormän. Modern, Inger Hellena, född Amundsdotter, var född i Tossene socken år 1809. Att det kanske låg något av tragik över henne, kan man ana, när man erfar att hon som ansedd bonddotter vid närmare 40 års ålder gifte sig med den 11 år yngre statdrängen i Foss socken.

Anna-Britta var familjens enda barn. Hon gick i skola i Foss, och så småningom blev hon på 1860-talet konfirmerad i Foss kyrka av den stränge prostens och kyrkoherdens Gustaf Wilhelm Carlsson. Anna - hon tyckte inte om att kallas Anna-Britta - hade gott huvud och var mycket religiöst intresserad. Därför fick hon mycket högt betyg för sin katekesläsning av prästen. Sin faders bibel, som ännu finns i behåll, hade hon säkert läst grundligt från pärm till pärm. Och sin kärlek till kyrkan och prästerskapet, som resulterade i flitiga kyrkobesök, behöll hon livet igenom och hon tvekade ej att gå några mil på söndagsmorgonen för att få höra den präst hon tyckte om.

Men det var fattigt och besvärligt i torparehemmet på Svinevik, och hustrun fick därför hjälpa till med ekonomin genom att väva, sy och spinna ullgarn åt folk. Detta lärde hon också ut till

sin dotter. Vävnadstekniken var säkert ett arv från den Wingårdska släkten. Anna lärde sig särskilt väl att väva huvudkuddar av bomullsgarn i tvåskaft. Det var sådana dukar, som kvinnorna bar i såväl vardag som fest. Allmogekvinnorna fick ju icke bära hattar på den tiden.

När familjen sedan på 1880-talet flyttade till gården Ferlev i Bro socken, där de till en början bebodde torpet Orredalen, började Anna att väva på allvar, och när hon fått ihop ett tillräckligt stort lager, packade hon allt i en säck och gav sig i väg ut i bygderna för att sälja. Hon kombinerade ofta försäljningsturnéerna med kyrkobesök, och därför gick hon i regel på söndagarna.

Då träffade hon kvinnorna på gott humör vid kyrkstallarna, och då gick det bra att sälja. En krona eller en och femtio var priset på en duk, men det var många som gav henne lite mera, då de visste att hon hade det fattigt. Sådana vandringar gjorde hon regelbundet någon gång om året till kyrkorna i Foss, Hede, Krokstad, Svarteberg och Håby m.fl. Vid genvägarna över berg och backar besökte hon folk i gårdar och torp. Så småningom fick hon också bekanta i socknarna, som alltid gärna köpte hennes alster, då de förstod att kvalitén var god.

Sedan föräldrarna dött omkring sekelskiftet år 1900, flyttade Anna till en liten undantagsstuga på "Dankane" även under Ferlev, och där fortsatte hon med vävandet så länge hon förmådde, och hon vandrade omkring i socknarna tills hon nådde 80 års ålder. Så länge hon kunde spann hon också ull åt folk och stickade bl.a. strumpor. Så hade hon ärende till gårdarna och fick mat och kaffe. Hennes dagsförtjänst blev inte stor på sådant arbete, och folkpensionen var obetydlig då. Hur hon likväl kunde dra sig fram utan något fattigunderstöd, låter för oss nästan otroligt. Men hon led ingen nöd varken med kläder eller föda, fast hennes stuga med åren blev bristfällig.

Men så kom den nya lagen om ålderdomshem, och då förordnades om att alla gamla skulle omhändertagas. År 1928 stod också ett ålderdomshem färdigt i Bro socken, och då man i fattigvårdsstyrelsen ansåg att "Anna i Dankane" inte kunde klara sig själv i sin stuga, blev hon hämtad därifrån och förd till "hemmet". Hennes stuga blev då riven och tillhörigheterna sålda. Hon vistades också på ålderdomshemmet intill sin död år 1940. Då var hon nära 93 år gammal.

Anna till höger, Okänd till vänster

Som den fria människan "Anna i Dankane" alltid varit, trivdes hon emellertid inte alltid riktigt så bra på ålderdomshemmet. Därför rymde hon några gånger därifrån och började vandra hem till sin försvunna stuga. Men hon återfördes, innan hon nått så långt, av en omtänksam föreståndarinna. Annars hade hon säkerligen omkommit i ensamheten, ty Dankane ligger långt uppe i Skottefjället fjärran från bygd och by.

Anna var en rikt begåvad kvinna, som säkerligen hade kunnat utveckla sig bättre, om hon fått den utbildning och kunskap, som aldrig stod henne till buds. Hon levde ju i en undangömd vrå av världen och i en tid, som inte tog vara på sina begåvningar, ej heller hade intresse för original utan stötte bort dem.

Men när jag tänker på denna ensam kvinna och hennes trägna arbete ända in i ålderdomens sista år, kommer jag osökt att erinra mig en liten dikt "Till min son" av signaturpoeten Karl Ludvig Östergren, och ett par strofer ur den dikten må därför avsluta dessa rader

:

Men det är manligt, storsint hjältemod att
offra nöjd sitt varma hjärteblod i livets
vardagssläp, det tysta, ringa, där inga
lagrar väntar segrarns hår och intet jubel
brusar i hans spår, men ädla skördar fram
ur torvan springa.

Och göms din gärning i en okänd vrå, så
fyll din plikt med lust och fröjd ändå, fast
ej miljoner mänskoögon se det. Där Gud
allsvåldig själv för hären fram, där är för
stoftets son det ingen skam att stå som
simpl krigare i ledet.